

Prejeto 17. 6. 1939

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1939-40

OPERA

P. I. ČAJKOVSKI:

10 SUITA IZ BALETA »HRESTAČ«
JOLANTA

P. I. ČAJKOVSKI:
SUITA IZ BALETA „HRESTAČ“
JOLANTA

PREMIERA 21. FEBRUARJA 1940

7. V. 1840 — 7. V. 1940

Letos, dne 7. maja, poteče 100 let, odkar se je rodil v Votkinsku na Uralu skladatelj »Evgenija Onjegina«, »Pikove dame«, »Jolante«, »Hrestača«, »Patetične simfonije« in nešteto drugih glasbenih umetnin, ki s svojo notranjo veličino manifestirajo tvorno silo slovanske duše — Petra Iljiča Čajkovskega. Ves kulturni svet se bo spominjal tega jubileja, saj so Čajkovskega umetnine prešle že davno v duhovni zaklad vseh narodov.

Pridružujemo se proslavi tega jubileja z uprizoritvijo skladateljevih dveh odrskih del.

Peter Iljič Čajkovski

Peter Iljič Čajkovski se je rodil 7. maja 1840. v Votkinsku na Uralu. Njegov oče je bil ravnatelj rudnika. Preden se je Čajkovski posvetil glasbi, je študiral pravo in bil nameščen v državni službi pri finančnem ministrstvu. Triindvajset let star je izstopil iz državne službe in se vpisal na peterburški konservatorij, kjer je študiral tri leta. Po dovršenih glasbenih naukih je Čajkovski sprejel mesto učitelja na moskovskem konservatoriju, kjer je poučeval 12 let. Leta 1864. je bila prva izvedba njegove skladbe »Ples deklet«, tri leta pozneje (1867) pa je izšla njegova prva tiskana skladba. Leta 1868. je zložil svojo prvo simfonijo, eno leto pozneje pa svojo prvo opero »Vojvoda«. Od tega časa dalje je ustvarjal svoja najboljša dela. Eno leto preden je zapustil mesto na moskovskem konservatoriju se je poročil, a že 20 dni po poroki je zbežal iz zakonskega jarma, ker se je prepričal, da ni ustvarjen za te vrste srečo. Čajkovski se je preselil na posestvo svoje sestre, kjer je živel izključno le za svoje delo. Da se je lahko posvetil komponiranju, mu je pripomogla dobrotnica gospa plemenita Meck, starejša dama, ki mu je nakazovala letno rento 6000 rubljev z željo, da ostane javnosti in skladatelju neznana in da se v življenju nikdar ne sestaneta. Tudi od carja je Čajkovski dobival časten honorar, ki mu je omogočal, da si je uredil življenje po svoji volji. V domovini je dosegel največ priznanja z »Evgenom Onjeginom«, v zapadni Evropi pa s simfonijami, violinskim koncertom in klavirskim koncertom v b-molu, ki ga je z velikim uspehom izvajal na pariški razstavi v skladateljevi navzočnosti Anton Rubinstein. Čajkovski ima 78 del, med temi 10 oper, 6 simfonij, 3 balete, 3 godalne kvartete, 1 trio, 1 sekstet, violinski koncert, 2 klavirska koncerta, uverture, suite ter veliko število klavirskih skladb in pesmi.

V zadnjih letih se je udejeval tudi kot dirigent in je bil prvi ruski skladatelj, ki je osebno predvajal svoja orkestrska dela poslušalcem v Srednji Evropi, v Tunisu, New-Yorku, Londonu i. dr. Po teh velikih uspehih se je vrnil v domovino, kjer je v Peterburgu dirigiral 16. oktobra 1893. prvo izvedbo svoje patetične simfonije. V tistih dneh se je v Peterburgu pojavila kolera, kateri je podlegel tudi skladatelj Čajkovski. Kljub skrbni zdravniški negi je umrl dne 6. novembra zjutraj v prisotnosti svojega brata Modesta in nečaka Vladimirja.

P. I. Čajkovski: Hrestač (Casse — Noisette)

Po »Jolanti« je Čajkovski zložil za oder leta 1892. edino še baletno pravljичno igro »Hrestač«, za katero je prevzel vsebino po E. T. A. Hoffmannovi pravljici. Balet v 2. dejanjih (3 slikah) »Hrestač« vsebuje poleg uverture 15 virtuozno inštrumentalnih kabinetnih skladb, ki jih štejemo med najlepša dela Čajkovskega.

Zelo znana in poljudna je suita iz »Hrestača«, ki vsebuje uverturo, 6 kabinetnih plesov (Divertissement iz II. dejanja) ter cvetlični valček. Izvajajo jo pogosto tudi v koncertni obliki ali kot plesni divertissement v koreografski zamisli.

V baletni pravljici Čajkovskega je Hrestač lutka v obliki klešč za tretje orehov, ki jo na božični večer pokloni boter svoji varovanki. Ko se slavnost ob božičnem drevesčku konča in odidejo vsi k počitku, stopi deklica še enkrat pogledat k svojim igračkam. V sanjah ji nato vse lutke in igračke ožive in se zabavajo s svojo drobno gospodarico. Hrestač povede deklico v pravljичne kraje, kjer ji pokaže fantome, živali in ljudi, vrteče se v najrazličnejših eksotičnih plesih. Nekaj teh plesov iz celotnega baleta tvori suito, ki je na sporedu današnje uprizoritve.

Po vrstnem redu si sledijo:

1. *Božična darila.*

Na božično noč oživijo punčke in med njimi je tudi Hrestač.

2. *Pred pajkovo mrežo.*

Ples fantastičnega hrošča v bližini nevarne pajkove mreže.

3. *Ruski ples.*

4. *Prekinjena molitev.*

Arabec moli. Plesalke ga skušajo zapeljati, toda brez uspeha, kajti končno se zopet vrne k molitvi.

5. *Kitajska zapeljivka.*

6. *Veselo srečanje.*

7. *Veliki valček.*

P. I. Čajkovski: Jolanta

Enodejanka »Jolanta« je zadnje operno delo Čajkovskega. Zloženo je bilo takoj po »Pikovi dami« po nalogu carske opere v Petrogradu. Libreto mu je napisal njegov brat Modest, po igri v enem dejanju »Hči kralja Reneja«, ki jo je napisal Danec Henrik Hertz. Premiera »Jolante« je bila točno eno leto po premieri »Pikove dame« (19. decembra 1890.) v Marijinem gledališču v Petrogradu 18. decembra 1891. Skladatelj Čajkovski je z »Jolanto« ustvaril izrazito lirično operno delo, ki je prepolna občutenih pevnih melodij in ima poleg drugih lepih vlog tudi dve veliki hvaležni partiji za lirični sopran in za tenorja.

»Jolanta« se vedno bolj uveljavlja na inozemskih odrih, čeprav kot enodejanka teže najde primeren prostor v opernih sporedih. V Rusiji jo običajno uprizarjajo skupno z baletno pravljico »Hrestač«.

Vsebina Jolante

Godi se v Vogezih v XV. stoletju. Krasen vrt, v ozadju zid z vhodom. Rene, kralj Provence, je določil ta kraj za bivališče svoje slepe hčerke Jolante, da bi živel daleč od drugega sveta. Njene družice in služabnice so dolžne skrbeti za njeno družbo in zabavo, paziti pa morajo posebno na to, da bi nihče ne govoril o luči, svetlobi in soncu, da bi ostala o teh stvareh nevedna in bi se ne zavedala svoje nesreče.

Godci igrajo. Jolanta trga sadeže z vej, ki jih ji upogibajo njene družice. Žalostna je. Prej tega čustva ni poznala, zadnje čase pa ji pogosto silijo solze v oči. »Ali imamo oči samo za solze in jok«, vprašuje Jolanta svojo dojiljo Marto. Dekleta ji veselo pojoč prineso cvetja: »Naj bi ti rožic teh vonjave težnje pregnale vse iz glave, misli prijazne ti poslale, v sanje te sladke zazibale«.

Jolanta zadrema. Služabnice jo previdno odnesejo. V daljavi zapoje lovski rog. Nekdo potrka na vrata. Grajski vratar odpre in orožar kralja Reneja vstopi. Vrtar ga zavrne: »Kdorkoli si, nazaj predrznež! Kdor ta prestopi prag, zapade smrti.« Orožarja pošilja kralj; izkaže se z njegovim prstanom in pismom. Kmalu bo tudi on tu, z njim prihaja slavni maverski zdravnik Ebn-Jahia, ki bo svojo zdravniško umetnost preizkusil na Jolanti. O njej govorijo, da živi nekje na Španskem v samostanu sester reda svete Klare. Ona je nevesta burgundskega vladarja Roberta, kralj Rene pa mu je njeno žalostno usodo prikrival.

V bližini se zasliši rog, vstopi kralj v spremstvu zdravnika. Vroče moli k Bogu, da bi Jolanti vrnil vid. Zdravnik Ebn-Jahia meni, da mora Jolanta izvedeti resnico, če naj ozdravi: »Poprej ne bom pričel z zdravljenjem njenim, dokler resnice ne spozna in sama vroče zaželi si ozdravljenja.«

Na vrt stopita burgundski vojvoda Robert in njegov spremljevalec, vitez grof Vaudemont. Napis nad vhodom ju ne oplahi: »Kdor zajdeš sem, vsak pazi, da utečeš, če rad se glavi in življenju ne odrečeš.« Vojvoda Robert ne sluti, da je tu v bližini Jolanta, ki je ni še nikoli videl; odkar pa je osvojila njegovo srce grofica Matilda, želi, da bi mu kralj Rene vrnil besedo in ga odvezal obljube.

Grof Vaudemont stopi na teraso in zagleda krasotico. Njena lepota ga popolnoma omami. Vojvoda hoče prijatelja odvesti odtod, v tem pa se Jolanta zbudi in stopi na teraso. Še nikoli ni slišala njunih glasov in domneva, da sta popotnika, ki sta zgrešila pot. Postreže jima z vinom. Rene odide, Vaudemont ostane sam z Jolanto, a dolgo ne opazi, da je lepoticca slepa. Šele ob pojmu luči, ki ji je bil neznan, se grof Vaudemont zave krute resnice.

Jolanto pogrešajo. Najdejo jo na vrtu v družbi neznanca. Govoril ji je o stvareh, ki ji doslej niso bile znane in ki o njih še ničesar ni slišala, zlasti o luči in resnici. Ebn-Jahia razloži kralju, da je to začetek in prvi pogoj ozdravljenja: »Ti, ki si zaslepljeno mislil, da boš z lažjo prikrival resnico, zdaj vidiš, nihče skriti večno ne more luči slutnji slepca.« Toda to je šele začetek, za popolno ozdravljenje je treba Jolanti še neomajne vere in nepremagljivega hrepenenja po resnici in luči. Da bi to dosegel, obsodi kralj neznanca, ki ga je Jolanta vzljubila, na smrt, ker je kljub prepovedi vstopil na vrt — kaznen mu bo odpuščen, če Jolanta ozdravi in spregleda. Jolanta bi rada rešila človeka, ki ji je prvi razodel skrivnost luči in resnice, ter je zanj pripravljena vse žrtvovati; vroče si zaželi ozdravljenja, da bi rešila življenje svojemu dragemu. Zdravnik jo odvede, kralj Rene pa pove neznancu, da je z njim le igral, hoteč na ta način Jolanti obuditi čim bolj živo hrepenenje po luči; sedaj mu oprošča. Neznanec prosi za roko Jolante in pove, da je vitez Vaudemont, grof Issoudonski, Šampanjski, Chaiveauški in še več, ter prijatelj vojvode burgundskega, torej vreden snubec. Kralju je ponudba všeč, toda Jolanta je bila že v otroških letih zaročena z drugim. Grof je pripravljen boriti s z vsakomer za to pravico. Grajski vratar Almerik odpre vrata, vojvoda Robert vstopi s svojim spremstvom. Sedaj izve grof Vaudemont iz kraljevih ust, da obožuje v Jolanti nevesto svojega prijatelja, vojvode burgundskega. Vojvoda Robert sicer vroče ljubi grofice Matildo, toda prišel je, da izpolni obljubo. »Bil z Jolanto sem kot deček zaročen že, zdaj sem mož in srce grofice Matilda je vzela. Usoda moja v vaših rokah je, zahtevaj in kot soprogo vašo hčer bom še danes peljal pred oltar, srce pa večno bo Matildi zvesto.« Kralja ganejo odkritosrčne besede, odveže Roberta dane obljube, hrabremu vitezu pa je pri-

pravljeno dati roko svoje hčerke, če se ji vid spet povrne. Vaudemont srčno ljubi Jolanto in jo bo večno ljubil, tudi če ne ozdravi.

Za sceno se začuje krik: »Jolanta vidi.« Ebn-Jahia privede Jolanto. Čudež ozdravljenja se je zgodil. Vsi hvalijo nebo za dobroto, ki jo je izkazalo Jolanti. Kralj pelje svojo hčerko k Vaudemontu: »Zdaj on te varoval bo!« Jolanta se mu zahvali: »O ljubi, odpri si oči, srce mi je za vse življenje, zdaj me vzemi!«

Razno

Letos, dne 7. maja, bo stoletnica rojstva velikega ruskega skladatelja P. I. Čajkovskega. V Rusiji bodo ta jubilej svečano proslavili z uprizoritvijo njegovih oper in baletov ter z izvedbo simfoničnih in drugih skladb. V ta namen je bil sestavljen širši odbor, ki ima nalogo, da pripravi vse za proslavo stoletnice skladatelja »Onjegina«.

* * *

Draždanska opera je praznovala svoj 275 letni jubilej. Temelje ji je postavil v avgustu leta 1664. kralj Georg II., a gledališče je bilo otvoreno v januarju leta 1667. z opero »Teseus« od neznanega avtorja. Stavba je bila popravljena in obnovljena po načrtih inženirja Lempere v letih od 1838. do 1841.

* * *

V Milanu je našel ravnatelj glasbene šole »Samartini« doslej nepoznan rokopis Scarlattijeve opere v treh dejanjih. Delo je v vokalnem delu dovršeno, v instrumentalnem pa le skicirano.

* * *

Nova bolgarska opera. Znani bolgarski skladatelj Veselin Stojanov, avtor opere »Carstvo žena«, je zložil opero »Salambo« na libreto, ki ga je po romanu Gustava Flauberta napisal Boris Borosanov. Premiera te opere je napovedana za letošnji februar v sofijemskem gledališču.

* * *

Po 25. letih abstinence so za letošnjo sezono zopet uvrstili v spored moskovske državne opere Wagnerjevo »Walkiro«, ki jo študirajo in pripravljajo za uprizoritev z vso skrbnostjo in z vsemi možnimi sredstvi Nemški in ruski glasbeni poročevalci pravijo, da je ta vzpostavitev kulturnega sodelovanja med obema narodoma posledica sporazuma.

* * *

Vojna je težko prizadela nekatera, posebno privatna gledališča v Parizu. Vsled mobilizacije je moralo mnogo pevcev in igralcev k vojakom. Zaprli so gledališči Mogador in Etoile, državna in subvencionirana gledališča pa delujejo nemoteno naprej.

* * *

Letos so bile svečane glasbene prireditve po vzoru solnograških tudi v Luzernu v Švici. Središče zanimanje sta bila slavna dirigenta Artur Toscanini in Bruno Walter, ki sta židovskega pokolenja in sta bila pred zasedbo Avstrije glavna stebra solnograških glasbenih svečanosti. V Luzernu je nastopala tudi Zinka Kunc-Milanova, ki je zopet dosegla velik mednarodni uspeh.

Prihodnji operni spored

V prihodnji operni spored bo uvrščena »Adriana Lecouvreur«, ki jo je zložil italijanski skladatelj Francesco Cilea. V glavnih vlogah bodo sodelovali: ga. Vidalijeva, Kogejeva, Poličeva, Španova in gg. Francl, Banovec, Janko, Zupan, Lupša in Rus.

Glasbeno vodstvo ima kapelnik Anton Neffat. Režijo Ciril Debevec.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavnik: Oton Zupančič. Urednik: Matija Bravničar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

LEKARNA
Mr. A. USTAR
LJUBLJANA
nasproti glavne pošte

Oddajajo se zdravila no recepte vsih bolniških b'agajn. — Priporoča malinovec pristen, naraven v vseh množinah. — Orig. norveško riblje olje, sveže, naj-finejše vedno v zalogi. — Naročila točno po pouzetju!

Klavirje, gosli, čela, saksofone, trompete, klarinete
Hohner harmonike in vse glasbilne potrebščine od
šolskih do prvovrstnih izdelkov kupite najceneje pri

WARBINEK
MIKLOŠIČEVA 4

Garantirano mojstrsko popravilo in
izboljšanje glasu pri vseh glasbilih

A. JANEŽIČ

Galanterijske in modne potrebščine

*Šolske, pisarniške in knjigoveške potreb-
ščine na debelo in na drobno*

L J U B L J A N A
FLORJANSKA ULICA 12 - 14

*Knjigoveznica, industrija šolskih zvezkov
in poslovnih knjig*

OB
LEPI
GLASBI,
SLADKE
BON-
BONE!

Bon-Bon

LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA CESTA 30

Izbira keskov, bonbonov, čokolade, desertov in likerjev.

Knjigarna Kleinmayr & Bamberg

najstarejša v Jugoslaviji, priporoča
svojo bogato zalogo strokovnih in
zabavnih knjig v vseh jezikih

Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 16

ŠUMI

ČOKOLADA, BONBONI, FINO PECIVO,
BONBONIERE, LIKERJI, I. T. D. I. T. D.
VEDNO SVEŽE BLAGO - TOVARNIŠKA ZALOGA

GRADIŠČE ŠTEV. 7 - 9
POLEG DRAME